

- حضور در مدرسه حجتیه و شجاعت در تبلیغ**

یکی از جنبه‌های برجسته فعالیت تبلیغی رهبر معظم انقلاب که یکی از دوستانم برای من نقل کرده، به ماجرای حضور ایشان در مدرسه حجتیه برمی‌گردد. در آن زمان، آقا به‌همراه برادرشان به این مدرسه وارد شدند؛ اما جا نداشتند. از فردی تقاضا کردند که اجازه دهد، در حجره او مستقر شوند؛ ولی آن شخص رضایت نداشت. او می‌گفت: اگر آقا سیدعلی خامنه‌ای کنارم باشد، مدام به فکر کارهای انقلابی است و این موضوع حجره ما را به خطر می‌اندازد. به‌دلیل محدودیت جا، به آقا و برادرشان گفته شد که فقط در حدی که دوتا ساک بگذارند، جا دارند و هرکدام فقط یک کیف می‌توانند به داخل بیاورند. در این دوران، آقا در فعالیت‌های انقلابی و تبلیغی خود بسیار جلدی بود و هنگام اذان به پشت‌بام می‌رفت و به‌سبک شهید نواب صفوی <sup>رحمه‌الله</sup> اذان می‌گفت. حتی قرآن خواندن شهید نواب نیز سبک خاص و گوش‌نوازی داشت که آقا از آن تأثیر گرفته بود؛ اما به‌محض پایان اذان، سریعاً از دید مأموران ساواک پنهان می‌شد تا دستگیر نشود.

- آغاز فعالیت‌های تبلیغی و انقلابی**

با شروع نهضت امام خمینی <sup>رحمه‌الله</sup>، فعالیت‌های تبلیغی حضرت آقا جلدی‌تر شد. از وظایف مهم ایشان در سال ۱۳۴۲، بیان و تبلیغ سخنان امام خمینی <sup>رحمه‌الله</sup> بود. آقا با سفر به شهرهایی مانند مشهد، پیام امام <sup>رحمه‌الله</sup> را در گفت‌وگو با علما و بزرگانی چون آیت‌الله میلانی منتقل کرده و مواضع امام <sup>رحمه‌الله</sup> را با استدلال‌های محکم تبیین می‌کردند.

یکی از نقاط عطف تبلیغی ایشان، پس از حادثه فیضیه در فروردین ۱۳۴۲ تا عاشورای (۱۵ خرداد) همان‌سال بود. در این دوران، آقا با شاگردان خود درباره فجایع فیضیه سخن می‌گفتند که به دستگیری و زندانی‌شدن ایشان انجامید. این دوره، آقا را به‌عنوان چهره‌ای برجسته در تبلیغ انقلاب معرفی کرد.

در مهر ۱۳۴۳، به‌دلیل وضعیت خاص پدرشان، به زادگاه‌شان بازگشتند و ازدواج کردند. این بازگشت، نقطه آغاز فصل جدیدی از فعالیت‌های تبلیغی و انقلابی ایشان بود. در سال‌های ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۰، حضرت آقا با تبلیغات گسترده در اقصی‌نقاط کشور به ترویج نهضت پرداختند. فعالیت‌های ایشان که بیشتر به‌شکل مسجدمحور و شامل سخنرانی‌ها و جلسات پرسش‌وپاسخ بود، تأثیر چشم‌گیری بر مردمی داشت که از رسانه‌های رسمی فاصله داشتند.

- روایت رهبر انقلاب از شناختن‌شدن میان مردم**

رهبر معظم انقلاب درباره یکی از این تجربیات چنین روایت می‌کنند:

«یک‌بار در سال ۱۳۵۳، به شمال رفته بودم. کنار یک نهر آب در جنگل نشسته بودم و مشغول وضوگرفتن بودم که چند جوان آمدند و پرسیدند: «آقای خامنه‌ای شما هستید؟» گفتم: «بله.» گفتند: «ما از شما خیلی تعریف شنیده‌ایم و دوست داشتیم، شما را ببینیم.» این برای من تعجب‌آور بود. در آن زمان، تلویزیون و رسانه‌های انقلابی در اختیار ما نبود و فکر نمی‌کردم، مردم عادی بتوانند چنین شناختی از من داشته باشند.»

این روایت نشان‌دهنده تأثیر گسترده فعالیت‌های تبلیغی ایشان بود که حتی بدون دسترسی به ابزارهای تبلیغاتی مدرن، مردم را به‌سوی اهداف انقلابی جذب می‌کرد.

- مشکلات مالی و فعالیت‌های ترجمه‌ای**

حضرت آقا در این دوره با مشکلات مالی روبرو بودند و خودشان در صحبت‌های‌شان به این موضوع اشاره کرده‌اند. برای تأمین مخارج زندگی و رفع این مشکلات، به فعالیت‌های ترجمه‌ای روی آوردند. از جمله کتاب‌هایی که ایشان در این دوره ترجمه کردند، می‌توان به کتاب «فی ظلال القرآن» و برخی از آثار سید قطب و همچنین کتاب «صلح امام حسن  <sup>علیه‌السلام</sup>» اشاره کرد که در سال ۱۳۴۷ ترجمه شد و در سال ۱۳۴۸ منتشر گردید. ایشان همچنین هرگونه سفارش ترجمه یا تألیف را نیز بادقت انجام می‌دادند.

نوع تبلیغاتی که آقا در این سال‌ها انجام دادند، بیشتر میدانی و در صحنه‌های مختلف بود. حضور فعال و مستقیم ایشان در میدان‌های تبلیغاتی، نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت تفکرات انقلابی داشت. تمام این فعالیت‌ها بخشی از پازل تفکرات انقلابی رهبر معظم انقلاب را تکمیل می‌کرد و ایشان از این طریق، به تبلیغ ارزش‌ها و سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام می‌پرداختند.

- تأکید بر سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام و دعوت به جهاد**

رهبر معظم انقلاب تأکید زیادی بر بیان سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام داشتند. ایشان معتقد بودند که این سیره باید همان‌گونه که هست، بدون تغییر و تحریف، به مردم منتقل شود. هدف اصلی از بیان سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام، دعوت مردم و متدئین به جهاد و مبارزه بود. رهبر معظم انقلاب در کتاب «هم‌زمان حسین  <sup>علیه‌السلام</sup>» به‌خوبی نشان دادند که اهل‌بیت علیهم‌السلام نه‌تنها گوشه‌نشین و منزوی نبودند؛ بلکه اهل مبارزه و کار تشکیلاتی بودند.

واژه‌های «مبارزه»، «جهاد» و «کارتشکیلاتی» از پرتکرارترین واژه‌هایی بودند که در آثار تبلیغی رهبر معظم انقلاب پیش از انقلاب دیده می‌شدند و نشان‌دهنده عزم راسخ ایشان در این حوزه‌ها بود.

ایشان در کتاب «حماسه امام سجاد  <sup>علیه‌السلام</sup>»، آن‌حضرت را به‌عنوان رئیس یک تشکیلات سزوی معرفی می‌کنند. این دیدگاه، در مقابل دیدگاه تعدادی از علما قرار دارد که امام سجاد  <sup>علیه‌السلام</sup> را بیشتر به‌عنوان کسی که فعالیت‌های فرهنگی انجام می‌داد، می‌شناسند. رهبر معظم انقلاب وقتی از



سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام صحبت می‌کنند، مخاطبان مذهبی خود را به قیام و عمل فرا می‌خوانند و بر این باورند که اهل‌بیت علیهم‌السلام نه‌تنها اهل عبادت و تعلیم بودند؛ بلکه مبارزانی واقعی و رهبران حرکت‌های انقلابی بوده‌اند.

- تأکید رهبر معظم انقلاب**

- بر جنبه‌های انقلابی اهل‌بیت علیهم‌السلام**

رهبر معظم انقلاب در تبیین شخصیت امام حسین  <sup>علیه‌السلام</sup>، بر بُعد انقلابی ایشان تأکید ویژه‌ای دارند و از ایشان به‌عنوان رهبر یک انقلاب حقیقی در اسلام یاد می‌کنند. در سخنرانی‌هایی که آن زمان داشتند، معمولاً پیش از ورود به روضه، غالباً داستان «طوی و بازگان» را بیان می‌کنند تا به مخاطبان نشان دهند که امام حسین  <sup>علیه‌السلام</sup> راه مبارزه و اقدام را به ما آموخته‌اند. ایشان براین نکته تأکید دارند که پیروی از امام حسین  <sup>علیه‌السلام</sup> نه فقط در سوگواری، بلکه در عمل و مبارزه باید متبلور شود.

رهبر انقلاب اسلامی، همچنین بر نقش انقلابی چهار امام، یعنی امام سجاد، امام باقر، امام صادق و امام کاظم علیهم‌السلام، تأکید فراوان دارند. ایشان به‌ویژه به‌این موضوع می‌پردازند که برخی از افراد به‌اشتباه، اهل‌بیت علیهم‌السلام را تنها اهل عبادت یا کار فرهنگی یا کمک به مردم می‌دانستند و جنبه‌های جهادی و مبارزاتی آن‌ها را نادیده می‌گرفتند. رهبر معظم انقلاب با برجسته‌سازی فعالیت‌های انقلابی این امامان، تلاش می‌کنند، این نگاه نادرست را اصلاح‌کرده و اهل‌بیت علیهم‌السلام را به‌عنوان الگوهای کامل مبارزه و عمل معرفی کنند.

- نقش رهبر معظم انقلاب**

- در تربیت شاگردان مبارز**

موضوعات تبلیغی رهبر معظم انقلاب، همواره بر بیداری بخشی و جهاد تمرکز داشته است. یکی از وجوه کار تبلیغی رهبر معظم انقلاب، تربیت شاگردانی بود که بسیاری از آنها به مبارزان برجسته‌ای تبدیل شدند و در جامعه اثرگذاری داشتند. یکی از شاگردان حضرت آقا، شهید کامیاب بود. شهید کامیاب در جریان کارهای جهادی آقا در زلزله فردوس با ایشان آشنا شد و بعد از آن، با آقا همراه شد. او به‌دلیل شباهت ظاهری و رفتاری به آقا، به «خامنه‌ای دوم» معروف شد. شهید کامیاب در سال ۱۳۵۶ برای تبلیغ به کرمان رفت و در آنجا با شهید قاسم سلیمانی آشنا شد. شهید سلیمانی درباره این آشنایی می‌گوید: «اولین‌بار از طریق شهید کامیاب با امام خمینی  <sup>رحمه‌الله</sup> و انقلاب آشنا شدم.» درواقع، شهید سلیمانی از طریق واسطه‌ای مانند شهید کامیاب، به مسیر انقلاب و رهبر آن متصل شد. بعدها شهید کامیاب ترور و شهید شد.

آقا به‌نوعی در حال ایجاد شبکه‌ای از افراد مبارز بود که بتوانند، پیام حضرت امام  <sup>رحمه‌الله</sup> را در جامعه

مثال، در حال حاضر نزدیک به ۱۷۰۰ گروه جهادی طبیبگی فعالیت می‌کنند که به‌غیر از گروه‌های تبلیغی هستند.

- فعالیت‌های مسجدی رهبر معظم انقلاب**

یکی دیگر از جنبه‌های فعالیت‌های حضرت آقا، کارهای مسجدی ایشان است. در کتاب «خون‌دلی که لعل شد»، رهبر معظم انقلاب اشاره می‌کنند که روزی خانم ایشان، تمام طلاهای‌شان را آوردند و پیشنهاد دادند که آن‌ها را بفروشند و برای گرمایش منازل فقرا زغال بخرند؛ زیرا مردم مشهد در مضیقه بودند. این اشاره به اهتمام رهبر معظم انقلاب به مشکلات مردم و تلاش برای حل آن‌ها دارد. همچنین در کتاب «مسجد رهبر»، خاطرات ایشان از دوران مسجد و اقدامات ایشان ذکر شده است.

- ادامه تبلیغ در دوران تبعید**

در دوران تبعید، رهبر معظم انقلاب همچنان فعالیت‌های تبلیغاتی خود را ادامه دادند و برخی پیام‌ها را منتشر کردند که در کتاب «شرح اسم» آمده است. شهید آیت‌الله صدوقی  <sup>رحمه‌الله</sup> که ۳۰ سال از رهبر معظم انقلاب بزرگ‌تر بودند، از رهبر معظم انقلاب خواستند تا شرایط را تحلیل کنند. رهبر معظم انقلاب نامه‌ای نوشتند که عکس آن در کتاب «خون‌دلی که لعل شد»، منتشر شده و این نامه در نقاط مختلف کشور پخش شد. این اقدام موجب حساسیت مأموران ساواک شد و پس از آن، آیت‌الله صدوقی درخواست نامه دوم کردند.

در مهر سال ۵۷، هنگامی که تمام تبعیدی‌ها آزاد شدند، رهبر معظم انقلاب به‌مدت ۱۲۰ روز به مشهد رفتند و فعالیت‌های تبلیغاتی ایشان به‌شدت رنگ‌وبوی مبارزات سیاسی به خود گرفت. یکی از اقدام‌های برجسته ایشان در این دوره، خطبه‌خوانی درروز عاشورا در حرم حضرت امام رضا  <sup>علیه‌السلام</sup> بود. در این مراسم، خطبه‌ای که معمولاً به‌نام شاه خوانده می‌شد، به‌نام امام خمینی  <sup>رحمه‌الله</sup> خوانده شد؛ درحالی‌که شاه هنوز در قدرت بود. این اقدام با کمک آقای خجسته، برادرخانم حضرت آقا، صورت گرفت و صدای خطبه به‌طور علنی در حرم پخش شد.

پس از این فعالیت‌ها، وقایع ۹ و ۱۰ دی و همچنین وقایع بیمارستان امام رضا  <sup>علیه‌السلام</sup> به وقوع پیوست که در همه این موارد، رهبر معظم انقلاب نقش محوری و برجسته‌ای داشتند.

- تبلیغ میان‌خواص**

یکی از ابعاد مهم تبلیغ حضرت آقا، فعالیت تبلیغاتی میان‌خواص است. در این راستا، ایشان در بحث جهاد تبیین به تفاوت‌های اغواگری در میان خواص و عموم مردم اشاره کرده و بیان کردند که در بسیاری از مواقع، باید سراغ خواص رفت و با ارائه تلنگرهایی‌آن‌ها را از خواب غفلت بیدار کرد. رهبر معظم انقلاب در یکی از خاطرات خود بیان کردند که در دوران جوانی از برخی علمای برجسته انتقاد کرده بودند که چرا وارد مبارزات نمی‌شوند. آن‌ها در پاسخ گفته بودند که با توجه به شرایط آن زمان، دیگر فایده‌ای ندارد. حضرت آقا تأکید کردند که حتی علمای روشن‌بین نیز در آن زمان معتقد بودند که مبارزه فایده‌ای ندارد. با این‌حال، ایشان به این نکته اشاره کردند که کارهایی که در آن زمان به نظر محال می‌رسید، انجام شد و اگر علمای بارز می‌دانستند که پیروزی ممکن است، قطعاً در مبارزه وارد می‌شدند.

در برخوردهای دیگر، حضرت آقا با علمای مختلف نیز تعاملاتی داشته‌اند. به‌عنوان‌مثال، ایشان به یکی از علمایی که شاه را تکریم کرده بود، گفته بودند: چرا شاه را تکریم کرده‌ای؛ درحالی‌که او شارب‌الخمر است. همچنین در فردوس، رهبر معظم انقلاب با عالمی به‌نام سخنور که نسبت به انقلاب نظر مثبتی نداشت، درگیر شدند و در کتاب «دوباره فردوس» به این موضوع پرداخته شده است. سخنور زمانی به استقبال شاه رفته بود و حضرت آقا از او پرسیده بودند که چرا از حضرت ابوالفضل  <sup>علیه‌السلام</sup> خجالت نکشیدی.

- فعالیت‌های تبلیغی و انقلابی**

- پس از پیروزی انقلاب**

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در شورای انقلاب فعالیت‌های گسترده‌ای داشتند و علاوه بر آن در هر کجا که نیاز بود، سخنرانی و تبیین می‌کردند. ایشان پس از شهادت شهید مطهری  <sup>رحمه‌الله</sup> به‌طور مستمر یک روز در هفته به دانشگاه تهران می‌رفتند و حتی در مواجهه با تهدیدات جریک‌های فدایی، همچنان به فعالیت‌های تبلیغی در دانشگاه تهران ادامه دادند. همچنین در زمان تسخیر لانه جاسوسی و در دوران تصویب قانون اساسی، نقش فعال و پیگیر ایشان و سخنرانی‌های آتشین ایشان بسیار برجسته بود.

پس از رحلت آیت‌الله طالقانی  <sup>رحمه‌الله</sup> و استعفای

آقای منتظری از نمازجمعه، رهبر معظم انقلاب مسئولیت برگزاری نمازجمعه را بر عهده گرفتند. با تأسیس حزب جمهوری اسلامی، ایشان فعالیت‌های تبلیغاتی خود را در این حزب آغاز کردند و مسئولیت‌های مختلفی را بر عهده گرفتند. در تابستان ۵۹، در شاخه دانشجویی حزب، به تدریس نهج‌البلاغه پرداخته و نوارها و کتاب‌های ایشان در سراسر کشور پخش شد. پس از آغاز جنگ تحمیلی، رهبر معظم انقلاب با کسب اذن از امام  <sup>رحمه‌الله</sup>، به جبهه رفتند و در چندین برهه از جنگ حضور داشتند.

پس از آتش‌بس و نیاز رزمندگان به تبیین چرایی پذیرش قطعنامه ۵۹۸، رهبر معظم انقلاب به‌طور فعال به لشکرهای مختلف رفتند و ۵۴ سخنرانی انجام دادند. حتی انفجار مسجد ابوذر و مجروحیت ایشان، در حین یکی از جلسات تبلیغاتی ایشان رخ داد؛ درحالی‌که ایشان در حال پاسخ به سؤالات بودند.

- تفسیر و تبلیغ انقلابی در دوره ریاست‌جمهوری**

در مهرماه ۱۳۶۰، رهبر معظم انقلاب به‌عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شدند. اولین نمازجمعه پس از انفجار در اسفند ۱۳۶۰ برگزار شد و از آن زمان، به‌دلیل مشکلات جسمی، حضور ایشان در نمازجمعه کاهش یافت. در روزهایی که به نمازجمعه نمی‌رفتند، تفسیر سوره‌های جزء بیست و هشتم قرآن را آغاز کردند که از تلویزیون نیز پخش می‌شد. در دوره اول ریاست‌جمهوری، ایشان تفسیر جزء ۲۸ و سوره ملک را به پایان رساندند.

رهبر معظم انقلاب خطبه‌های نمازجمعه را بادقت و صرف زمان زیادی آماده می‌کردند و این خطبه‌ها به‌دلیل عمق معارف دینی و استفاده از منابع متعدد، بسیار جذاب و غنی بودند. خطبه‌های ایشان به‌طور گسترده منتشر می‌شد و در تبیین مسائلی مانند آزادی در دین اسلام، اختیارات حاکم اسلامی، حکومت اسلامی، حقوق زنان و سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام مورد توجه قرار گرفتند.

رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند که در زمان امام  <sup>رحمه‌الله</sup>، آنان نقش بال‌وپر امام  <sup>رحمه‌الله</sup> را ایفا می‌کردند و بیان امام  <sup>رحمه‌الله</sup> را در سراسر کشور منتشر می‌کردند. فعالیت‌های ایشان در عرصه تبلیغ جهادی و بین‌المللی بسیار مؤثر بود و خطبه‌های عربی غنی‌ای نیز داشتند.

در مصاحبه‌ای به‌مناسبت سالگرد شهادت آیت‌الله اشرفی اصفهانی  <sup>رحمه‌الله</sup>، رهبر معظم انقلاب بیان کردند که این شهدا و امثال آن‌ها، در انقلاب بسیار مؤثر بودند و پیام امام  <sup>رحمه‌الله</sup> و انقلاب را به عمق جامعه منتقل کردند. همچنین، ایشان در مورد شهید آیت‌الله دستغیب  <sup>رحمه‌الله</sup> نیز اظهار داشتند که ائمه جمعه، در حقیقت، بال‌وپرهای امام و امت هستند.

در سال ۱۳۶۷، پس از تصویب قطعنامه توسط امام  <sup>رحمه‌الله</sup>، فضای متلاطمی در کشور حاکم بود و رهبر معظم انقلاب به جبهه‌های مختلف، از جمله جبهه غرب، رفتند. این حضور و سخنرانی‌های ایشان در پادگان‌ها، با لباس سپاهی و ارتشی، نقش تبلیغی مهمی داشت و نیازهای انقلاب را برآورده می‌کرد.

- فعالیت‌های تبلیغی و رهبری پس از امام  <sup>رحمه‌الله</sup>**

پس از رحلت امام  <sup>رحمه‌الله</sup> و آغاز رهبری حضرت آقا، ایشان ارتباطات گسترده‌ای با اقشار مختلف جامعه برقرار کردند که نشان‌دهنده شناخت عمیق ایشان از مشکلات جامعه بود. رهبر معظم انقلاب با تجربیات گسترده خود در زمینه‌های نظامی، جهادی، فرهنگی و ادبی، مدل‌های تبلیغی موفق‌ی ارائه دادند؛ از جمله مشاوره به نلسون ماندلا و نامه به جوانان غربی. همچنین، ایشان با تأسیس مجمع‌ها و نهادهایی مانند: مجمع جهانی اهل‌بیت علیهم‌السلام و المصطفی  <sup>صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم‌</sup>، تلاش‌های زیادی در جهت تبلیغ اسلام انجام دادند.

رهبر معظم انقلاب همچنین در هدایت نهادها و سازمان‌های تبلیغی همچون سازمان تبلیغات اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی، آموزش‌وپرورش و دانشگاه‌ها و در راستای جهاد تبیین، به تقویت جبهه انقلاب و مقابله با اغتشاشات پرداخته‌اند. این فعالیت‌های تبلیغی و مدیریتی باعث شد که نسل‌های جدید مانند جوانان دهه نودی، در کنار رهبری با قوّت بیشتری در برابر دشمنان ایستادگی کنند.

تأثیر تبلیغات و سخنرانی‌های ایشان که از سال ۴۱ آغاز شده، به ایجاد رویش‌های جدید در فضای عمومی و سیاسی منجر شد و ادامه سخنرانی‌های انقلابی با استفاده از قرآن و نهج‌البلاغه، موجب تقویت جنبش‌های مردمی شد.

گفت‌وگو و تنظیم: حمید کرمی